

Eivissa, 10 de juliol de 2026

Il·lustríssima senyora directora general de Medi Natural i Gestió Forestal:

Com vostè ja sap a l'illa d'Eivissa patim una greu situació que posa en risc tota la fauna autòctona, especialment a la sargantana endèmica *Podarcis pityusensis*, degut principalment a la presència de la serp invasora *Hemorrhois hippocrepis* des de 2003.

Recordem que actualment, a causa de la depredació i exclusió per competència pels refugis que exerceix la serp de ferradura, la sargantana de les Pitiüses és considerada una espècie en perill d'extinció (EN segons la UICN-2024).

L'any passat vaig enviar un escrit a la presidència del Govern Balear (data: 19/09/2025; número de Registre: 2025030730), amb el convenciment que els meus coneixements de l'espècie i de totes les illes i els illots de les Pitiüses, així com les meves investigacions realitzades en la dècada dels 80s, plasmades en una tesi doctoral presentada a la Universitat de Barcelona en 1987 (1) podien ser d'ajuda al seu equip de Govern per tal de salvaguardar l'espècie més emblemàtica de la fauna de les illes Pitiüses.

En aquest escrit exposava la gravíssima situació que hi havia en aquell moment i demanant s'actués urgentment per a remeiar-ho. Vostè va respondre a l'escrit convocant-nos a una reunió presencial, juntament amb el president de l'Institut d'Estudis Eivissencs, que tingué lloc a Sa Coma el 3/11/2025, cosa que agraïrem en el seu moment.

En aquest escrit es palesava el **diagnòstic erroni** que es tenia des de la Conselleria de Medi Ambient (situada en una illa diferent d'Eivissa) amb un enfocament esbiaixat dels ecosistemes pitiüsos. Es va indicar els **errors de gestió dels recursos**, els errors d'estratègia de camp que s'havia practicat fins aquell moment, l'error científic de pretendre un procés evolutiu de *Podarcis pityusensis* en menys de 3 generacions, o no saber diferenciar les particularitats dels ecosistemes insulars que són diferents dels ecosistemes continentals. Tot això ha significat una gran pèrdua de temps i l'administració autonòmica sempre s'ha excusat en què calia fer estudis de la nova situació. Però la biologia de les colobres, també la de ferradura, és ben coneguda i està ben reflectida a la bibliografia científica, i des de 2010 es disposa de prou estudis de l'*Asociación Herpetológica Española* realitzats a Eivissa que els recomanava actuar amb més contundència i celeritat.

En el meu escrit també s'indicava el greu perill que implicava desviar la mirada cap a situacions denominades «excepcionals» quan sols eren excuses per no assumir la gravetat del problema i dilatar la presa de decisions.

En concret es demanava:

- Habilitar refugis segurs de sargantanes *in situ*, rodejats de tanques antiserps.
- Potencia la cria de sargantanes *ex situ*, amb la col·laboració de centres zoològics.
- Que s'estudiés un pla estratègic d'actuació, amb implementació d'un programa LIFE.
- Que s'establís mecanismes de coordinació de tota la ciutadania disposada a col·laborar.
- Explorar nous mecanismes d'erradicació.

No repetiré el que ja vaig exposar en l'escrit del 19/09/2025, vostès en tenen còpia, però sí que insistiré en el primer punt: Habilitar **refugis de cria *in situ*, rodejats de tanques antiserps**.

Segons el CREAM i les dades del COFIB en 2025 la serp de ferradura ocupa el 90% del territori de l'illa d'Eivissa. Durant aquest estiu de 2026 arribarà a tots els racons de l'illa on encara hi ha sargantanes. I, seguint el patró de desaparició de les sargantanes observat a totes les zones on han arribat les serps, la seva extinció serà en 2-4 anys.

Per això:

US DEMANO:

Que s'autoritzi a mantenir en zona segura de serps les sargantanes que encara hi ha a alguns jardins particulars i públics, i es permeti als ciutadans posar impediments físics per a impedir l'accés de les serps, **sense que sigui motiu de sanció**. Les sargantanes es mantindran en plena llibertat al lloc on sempre han estat. Simplement, cal posar una **barrera física antiserp** per evitar l'entrada de les serps al recinte on les sargantanes poden viure i reproduir-se al lloc on sempre han viscut.

Preferiblement, seguint un protocol tutoritzat per la Direcció General de Medi Natural i Gestió Forestal. A la reunió que va tenir vostè el 21/04/2026, amb representants de tot el voluntariat que des de fa deu anys manté trampes als seus camps capturant cada any tantes o més serps que els tècnics de medi ambient, a l'Institut d'Estudis Eivissencs, se li va transmetre la voluntat de col·laborar en els termes que la Direcció General de Medi Ambient i Gestió Forestal determini; però fins ara no s'ha rebut cap proposta de col·laboració per part de la Direcció General, ni hi ha cap recomanació que no sigui continuar mantenint les trampes amb ratolí. **La realitat de 2026 demana que es faci quelcom més a part de capturar serps amb trampes.**

Permeteu-me les següents reflexions que poden ajudar en establir els protocols de refugis *in situ* de sargantanes.

La suposada manca d'espai no és tal, ja que les sargantanes solen mantenir-se sempre al mateix lloc, en pocs metres de diferència, sense explorar nous territoris. A més, hi ha **illes amb menor superfície** d'un jardí ordinari que tenen una població de sargantanes que prospera des de fa més de 50 anys i no s'ha observat cap alteració biològica. Per exemple (2):

- Illot de sa Sal Rosa, amb una elevada densitat de sargantanes confirmada fins al 2016, amb 0,4 Ha de superfície i sols 6 metres d'altura, amb la meitat de la seva superfície afectada directament pel mar.
- S'Escull de s'Espartar de 0,3 Ha.
- A Formentera hi ha l'illa de s'Alga i l'illa Redona d'Illetes, les dues amb 0,5 Ha, que alberguen una bona població de sargantanes.
- Es Dau Gros, amb 791 m², amb una població de sargantanes actualment molt densa, malgrat que en aquest illot sols hi viu una espècie vegetal i el temporal la mulla completament en tota la seva superfície.

Si aquestes poblacions prosperen en condicions tan rigoroses, més èxit cal esperar en una zona més protegida dels temporals, cobertura vegetal més elevada i més diversitat d'insectes visitants.

La possible consanguinitat dels futurs descendents sempre serà menor que l'experimentada pels grups reproductors *ex situ* que hi ha als zoològics. Ja que als jardins sempre hi ha un nombre d'individus més elevat del que hi ha dins els terraris.

A més, cal considerar els **mecanismes biològics interns de l'espècie** que eviten la presència d'homozigots en poblacions tan reduïdes com les que a vegades té *Podarcis pityusensis*. El grau d'heterozigosi de les poblacions de *Podarcis pityusensis* varia entre $H = 0,05-0,13$; que és un valor més elevat que el que s'observa en les sargantanes del continent ($H = 0,07$) (3) (4). Passa el mateix en les poblacions de *P. lilfordi* (5).

Per altra banda, per rompre el denominat equilibri Hardy-Weinberg, axioma de la genètica de poblacions, basta l'ingrés d'algun individu per generació (regla de Sewall Wright coneguda per "*one migrant per generation*") a una població de 1000 individus, per introduir nova variabilitat genètica i trencar l'endogàmia.

Per tant, per ara no és problema, ja que en els pròxims 10 anys sols es tendria un màxim de 3 generacions confinades. I **d'aquí a 10 anys esperam que es puguin aplicar estratègies més eficients** per protegir *Podarcis pityusensis*. A més, mentrestant, es pot establir un mecanisme d'intercanvi d'individus entre les diferents zones protegides.

Però és urgent resguardar els pocs individus que encara queden al seu lloc d'origen i evitar el seu contacte amb les serps invasores. Ara per ara, no hi ha cap estratègia disponible i el temps córrer en contra, ja que **en menys de 4 anys no es trobaran enlloc sargantanes** per salvaguardar.

El que no té sentit, és que les zones protegides tenguin «comportes» per facilitar «l'intercanvi faunístic», perquè justament el que **cal evitar és l'intercanvi faunístic**. Si una sargantana surt de la zona protegida, a fora no hi trobarà cap congènere per a una reproducció creuada; per contra, sí que trobarà serps de ferradura i no tardarà a ser depredada. Per tant, les obertures de la tanca no tenen cap finalitat pràctica, ni biològica que ho recomanin.

És, per tant, **urgent** que s'habilitin molts espais com el que ja s'ha fet a Can Marines, per tot el territori, tant en **espais públics com privats**.

Respecte a la construcció de Can Marines, permeti'm unes anotacions:

- Els panels que s'han posat per fer les parets són sòlids, no deixen passar l'aire i, per tant, provoquen sobreescalfament a l'interior del recinte. Per evitar que aquest estiu morin les sargantanes per excés de calor és urgent posar un tendal que faci ombra a una part no inferior a 1/3 part de la superfície del recinte.
- Dins el recinte hi ha terra roja, i poques pedres. Si s'observen les fotografies d'on es troben les sargantanes (6), es veu que l'hàbitat de *Podarcis pityusensis* sempre són pedres, o parets de pedra seca, mai zones d'horta. El seu nom en anglès «wall lizard» ja ens indica que el seu hàbitat són les parets, no la terra agrícola.
- Les plantes que s'han sembrat sí que són autòctones de les Pitiüses, però no són les que solen visitar les sargantanes; hi ha un excés de labiades, que no solen agradar als rèptils, pel fet que tenen olis essencials, i manquen justament aquelles espècies que *Podarcis pityusensis* sol menjar-se les seves flors i fruits. Consulteu el capítol «alimentació» del llibre (6).

Com sempre li he reiterat, qued a la seva disposició pel que desitgi consultar-me o per a col·laborar coordinadament amb els recursos de la seva Direcció General, sempre de manera **gratuïta i desinteressada**, sols en benefici de l'única espècie endèmica que encara ens queda a les Pitiüses.

La saluda molt atentament,

Antònia M. Cirer, Dra. en Biologia

Referències:

- (1) Berg, M. P. Van den (2026): An annotated translation of CIRER (1987): Revisión taxonómica de las subespecies del lacértido *Podarcis pityusensis* BOSCA, 1883. - L@CERTIDAE (Eidechsen Online), 2026 [2]: 8-358. https://www.lacerta.de/AF/Bibliografie/BIB_18210.pdf
- (2) Cirer, A. M. & Berg, M. P. van den (2025). *Estimation of lizard density in Podarcis pityusensis island populations over time, with special attention to the correct naming of the islets.* - L@CERTIDAE (Eidechsen Online), 2025 [1]: 1-187. https://www.lacerta.de/AF/Bibliografie/BIB_17552.pdf
- (3) Guillaume, C. & Cirer, A. M. (1985). Comparación electroforética de diez poblaciones de *Podarcis pityusensis* Boscà, (Lacertidae) de Ibiza, Formentera e islotes circunvecinos. *Butll. Inst. Cat. Hist. Nat.*, 52 (Sec. Zool., 6): 197-208.
- (4) Cirer, A. M. & Guillaume, Cl. P. (1986). Electrophoretic Analysis of the Pityusic Islands Lizard. In: *Studies in Herpetology*. Rocek Z. Ed. Prague: 201-206.
- (5) Ramon, M. Terrassa, B., Arranz, M. J. & Petitpierre, E. (1986). Genetic variation in insular populations of the Balearic lizard *Podarcis lilfordi*. In: *Studies in Herpetology*. Rocek Z. Ed. Prague: 243-248.
- (6) Candela, S. & Cirer, A. M. (2022). *Sargantanes. El temps s'acaba*. Institut d'Estudis Eivissencs. Eivissa. 244pp.